

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА КАТЕРИНИ ЯКІВНИ КУСЬКО

*... Ти - смертний між безсмертними богами, Поцезнуть вічні ритми,
тони, гами, Та не поглине чорне забуття Божисту вдачу високосно
жити ... (Іван Світличний. Серце для куль і для рим [2]).*

Життя, смерть, вічність... Це тріада, яка супроводжує людину, хоче вона цього, чи ні. З одного боку, усі три елементи, чи радше велетні, взаємопов'язані, взаємозалежні і основне - є невід'ємними супутниками людини, з іншого - вона повністю залежить від них і не наділена силою звільнитись від їхньої влади. Проте, саме людина створює собі ту нішу в кожному велетенському елементі цієї тріади, на яку заслуговує своєю силою характеру, могутністю розуму та життєвою позицією, залишаючи в ній свій відповідний духовний образ.

Життя кожної людини є неповторним. А якщо ця людина прожила поруч із тобою чимало років, була твоїм науковим наставником та впливала на формування твоєї особистості, ця неповторність викликає захоплення та дивовижне бажання наслідувати усе найкраще, що живе в пам'яті про неї. Що саме формувало близьку й відому всім нам людину, яка залишила по собі такі приємні спогади, яким було її дитинство, як вона жила, як здобувала освіту, що обрала за пріоритети життєвого шляху? На ці та інші питання спробуємо дати відповіді в нашому дослідженні, яке ґрунтується на біографічних фактах, спогадах дочки, Галини Кусько, згадках колег по роботі та друзів.

Кусько Катерина Яківна народилася 19 листопада 1931 року в селі Покровське (назване на честь церкви Покрови), Неклиновського району, Ростовської області, поблизу Таганрога. З історичних довідок відомо, що перші спогади про село Покровське відносяться до 1769 р. Зокрема, видатний історик, академік Д. І. Яворницький у книжці "Історія Запорізьких козаків" писав, що в гирлі річки Міус, біля її впадіння в Азовське море, поблизу Таганрога в теперішній слободі Неклиновка Ростовського уїзду у 1769 р. 500 душ сімейного Запорізького козацтва за розпорядженням Коша (центрального органу управління на Запорізькій Січі), заснували три слободи: Миколаївську, Троїцьку та Покровську [3]. До 1887 року ця місцевість була частиною Катеринославської губернії. До 1920 року територія входила в склад Таганрозького округу Облaсті війська Донського; з 1920 по 1924 г. - в склад Донецької губернії України.

Батько Катерини Яківни, Яків Олексійович Юревич, був дуже здібний до наук. У ранньому дитинстві він залишився сиротою, проте, завдяки сильному характеру та прагненню до знань, самостійно навчився читати і писати. Його брат Василь переїхав на Донеччину, а сам Яків залишився жити в Росії. Мати Катерини Яківни, Надія Федорівна, була родом із сім'ї працьовитих землеробів. Її називали "неклиновською хохлушкою", оскільки часто з її вуст лунала українська мова. Надія Федорівна була блискучою господинею. Батько Катерини Яківни, як дитина-сирота, отримав можливість вчитися і згодом почав працювати на залізниці.

Сама Катерина Яківна була довгожданою дитиною в батьків. Рисами обличчя вдалась у маму. Мама хотіла назвати її на честь відомої тоді американської актриси та співачки Діни Дурбін, яка виконувала російські романси і славилася своєю красою. І хоча батько під час реєстрації доньки після народження офіційно назвав її Катериною, тривалий час близькі та друзі називали її Діною, як в дитинстві полюбляла називати її мама.

Окрім доньки Катерини, в сім'ї були ще діти: Борис, Валентина та Олександр. Усі вони були розумними, цілеспрямованими і гарно вихованими. Зокрема, брат Борис Якович Юревич згодом став капітаном другого рангу Тихоокеанського флоту. Проте саме Катерина своїм твердим характером та устремлінням до наук вдалась в батька. Коли почалася війна, Яків Олексійович пішов на фронт, а сім'ю відправили в евакуацію до Казахстану. В евакуації жилося важко, але сім'я була дуже дружньою, усі підтримували і допомагали один одному, ділилися чим тільки могли. Згодом Катерина Яківна згадувала, що коли її за успіхи в навчанні послали у піонерський табір, де діти час від часу отримували печиво, вона завжди половину порції відкладала для своїх братиків і сестрички, щільно загортаючи в папір, складала в коробочку і закопувала в землю оскільки переживала, що вона має змогу їсти те, чого не має її родина, бо була війна, а батьки навчили, що треба усім ділитися зі своїми близькими. Коли маленька Катерина від'їжджала з табору, викопала коробочку з печивом і привезла додому дарунок своїм близьким, від чого була безмежно щасливою в цей тяжкий голодний час.

Батько пройшов усю війну від Сталінграда до Берліна і розписався на Рейхстазі. На деякий час Якова Олексійовича залишили служити в Берліні, куди йому вдалося забрати дружину і дітей, і де Катерина пішла навчатись у школу-інтернат. Вчитися було важко, але завдяки наполегливій праці Катерина стає відмінницею в навчанні.

Після виводу військ із Німеччини та повернення додому, дорога пролягала через Львів. На той час Катерина уже закінчила школу та, прибувши до Львова, закохалась у це старовинне місто, яке за культурною спадщиною чимось нагадувало їй Берлін, і твердо вирішила поступити у Львівський університет. Її наставником на шляху до навчання завжди був батько, який підтримував бажання доньки і допоміг його реалізувати. Катерина Яківна залишилася навчатися у Львові, а батько з родиною повернувся додому в Ростовську область.

У перший же день навчання в університеті Катерина Яківна познайомилися з Людмилою Марченко, яка стала її вірною подругою на все життя, а згодом і з Т. О. Буйницькою, В. К. Садіковою та ін. Її улюбленими викладачами були А. Я. Мюллер, О. В. Чичерін, Б. М. Задорожний. Під час навчання на першому курсі познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком Дмитром Даниловичем Куськом, за якого в 1955 році вийшла заміж.

Родом чоловік був із села Мирогоща, Дубнівського району, Рівненської області. Дуб-нівський район відзначився тим, що саме його вибрав Микола Гоголь як територію для опису подій у відомому творі "Тарас Бульба", що звичайно ж впливало на формування свідомості людей, які проживали в цій місцевості. Дмитро Данилович навчався на філологічному факультеті на одному курсі з Дмитром Павличком. Сам же Дмитро Данилович був обдарованим поетом і досить часто змагався у красномовстві зі своїм однокурсником. Проте, маючи твердий характер, будучи розумною, відповідальною, порядною, комунікабельною, не байдужою до людей людиною, захопився громадською діяльністю, а згодом - науково-педагогічною роботою. Користувався шанєю, повагою і любов'ю всіх, хто був із ним знайомий. Помер у 1999 році.

Після закінчення університету в 1955 році молода сім'я Дмитра Даниловича та Катерини Яківни отримала направлення на роботу в школу села Віжомля, Яворівського району, Львівської області. Дмитро Данилович обійняв посаду директора школи, Катерина Яківна - вчительки німецької мови. На той час, згідно зі спогадами педагогів, відношення дітей та їхніх батьків до навчання в школі села було не дуже свідомим. Дмитро Данилович та Катерина Яківна поставили собі за мету кардинально змінити погляди селян на освіту дітей, як могли переконували дітей у потребі навчатися, прищеплювали любов до книжки та свідомого вивчення рідної та іноземної мов. Катерина Яківна організувала в школі клуб інтернаціональної дружби, де проводила просвітницьку роботу, знайомила школярів із життям їхніх однолітків за кордоном, створюючи основу для розвитку навичок спілкування та знань з німецької мови. Молоде подружжя почало користуватися великою повагою серед педагогічного колективу і звичайних жителів села.

Повернувшись до Львова, в 1958 році Катерина Яківна поступила на роботу в школу-інтернат, де навчалися діти-сироти та діти з багатодітних сімей, а Дмитро Данилович зайнявся громадською роботою, згодом став проректором Львівського поліграфічного інституту, засновником та завідувачем кафедри книгознавства. Уже під час роботи в школі-інтернаті Катерина Яківна Кусько, продовжуючи бути вірною собі у виборі методів педагогічної діяльності, започаткованих ще у школі села Віжомля, заявила про себе як про вчителя, який по-справжньому любить дітей і робить для їхнього навчання та виховання все можливе і неможливе. Зі спогадів Е. А. Шабайкович, яка була тоді студенткою університету, відомо, що прийшовши на практику до школи-інтернату, вона одразу помітила, як ця тендітна вчителька відрізняється від інших своїм лагідним, співчутливим та, водночас, вимогливим відношенням до подекуди складних за характером дітей, обділених долею, до яких не всім учителям вдавалося бути терплячими і толерантними. Проте можливість байдужого ставлення до дітей з першого ж дня роботи відкинула молода вчителька Катерина Яківна, для якої ці діти стали рідними і такими, які заслуговували на гуманне та співчутливе ставлення.

У 1959 році народилася донька Галина, а в 1963 році - син Сергій. У 1961 році Катерина Яківна перейшла на роботу до своєї аїта mater, Львівського державного університету імені Івана Франка, де спочатку захистила кандидатську дисертацію і в 1972 році отримала науковий ступінь кандидата наук, а згодом захистила і докторську дисертацію та в 1982 році отримала науковий ступінь доктора наук за спеціальністю "германські мови". У 1984 році отримала вчене звання професора, а в 1999 її обрали академіком Академії Вищої школи України. З 1979 по 1996 рік працювала завідувачкою кафедри іноземних мов.

Із розповідей колег, які супроводжували професора Кусько К. Я. на ниві педагогічної діяльності, загальною тривалістю 55 років, від початку роботи в університеті, дізнаємось, як багато вона зробила для розвитку відносин "опорної", як її називали у той час, кафедри іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка з відповідними кафедрами інших ВНЗ колишнього Радянського Союзу і університетів Європи, зокрема Московського, Мінського, Лейпцизького, Віденського університетів. Вона була ініціатором співпраці з Фондацією Боша, завдяки якій на кафедрі працювали викладачі з інших країн світу. Ім'я професора Катерини Кусько знали й шанували в Росії, Білорусії, Німеччині, Австрії, Великобританії, США та інших країнах світу. Вона брала участь та виступала з доповідями на багатьох міжнародних конференціях, була ініціатором і безпосереднім організатором низки регіональних та міжнародних конференцій у Львові та інших містах України. Впродовж багатьох років була головою Спеціалізованої вченої ради захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю "германські мови" Львівського національного університету імені Івана Франка, на захисти якої запрошувалися відомі лінгвісти з усього колишнього Радянського Союзу. Професор Кусько К. Я. була відповідальним редактором збірника наукових праць "Іноземна філологія", засновником та керівником наукового семінару, який згодом став регіональним. Навіть один той факт, що тривалий час кафедра іноземних мов на чолі з професором Кусько К. Я. керувала Всесоюзною державною темою "Адаптивна система викладання іноземних мов", у якій задовго до впровадження Болонської системи приділялася велика увага самостійній роботі студентів, багато говорить про масштаби її діяльності, активну життєву позицію, здатність бачити перспективу розвитку подій, самовідданої праці на благо своєї родини, університету, держави.

Професор Кусько К. Я. працювала на кафедрі до останніх днів. Мріяла закінчити книжку про свого улюбленого поета, письменника, драматурга і мислителя Й. В. Гете, творчість якого приваблювала широтою поглядів, гуманізмом та силою духу. А слова із поеми Й. В. Гете "Фауст", які в перекладі Миколи Лукаша [1]

звучать як "Лиш той життя і волі гідний, хто б'ється день у день за них" не раз лунали на кафедрі з її вуст і були її життєвим кредо. Навіть коли захворіла і важко вже було працювати, розуміння необхідності виконувати свої обов'язки в університеті не покидало її, вона продовжувала навчати студентів, консультувати аспірантів, досліджувати наукові проблеми, керувати науковим семінаром, брати участь у роботі Спеціалізованої вченої ради і конференціях. Якби не підступна смерть 23 березня 2010 року, професор Кусько К. Я. завершила б книжку та наукові праці, над якими працювала до останніх днів життя.

Дослідження життєвого шляху та педагогічної діяльності професора К. Я. Кусько дозволяє зробити висновок, що була вона неординарною людиною, досвідченим та вимогливим педагогом, який виховав багатьох послідовників та створив свою наукову школу. За своїми поглядами вона випереджала час, вибравши пріоритетом життя гуманізм, право на вибір власної думки для кожної людини, яка була поруч у житті та в педагогічній і науковій діяльності. Саме такою пам'ятають її студенти, аспіранти, колеги по кафедрі, друзі. Професор Кусько К. Я. відзначалась інтелігентністю, працьовитістю та відданістю тим ідеалам, які були закладені батьками. Усе це достойне поваги, шани та наслідування.

1. Гете Й. В. Фауст / Й. В. Гете; пер. з німецької М. Лукаша. - К. : Держлітвидав УРСР, 1955. - 499 с. 2. Світличний Іван. Серце для куль і для рим / Іван Світличний. - К. : Радянський письменник, 1990. - С. 53; 3. Яворницький Д. І. Історія Запорізьких козаків / Д. І. Яворницький. - Львів : Світ, 1990. - 321 с.

Ольга Івацішин